

nak némi felvilágosítást, míg a hajnak mellékelt keresztmetszeti (4.) rajza mást is elárul (650-szeres nagyítás). Elárulja elsősorban, hogy ennek a hun hajnak a keresztmetszete nem kerek, mint az európai haj általában lenni szokott, hanem meglehetősen lapított. Bélvastagsága is aránylag keskeny. Már pedig ismeretes tény, hogy pl. a mai ajnók haja szintén lapos és pedig 1:2 arányban akárcsak ez a hun haj.²⁾ Ez a nagy hasonlóság viszont azt a hitet keltheti az emberben, hogy ennek a hun hajnak olyan jellege is van, amelyet ma az ázsiai ajnók haján is megállapíthatunk, így a hunok ázsiai eredetére ezzel közvetve is következtethetünk.

²⁾ Molisch: A felkelő Nap országa. Természettud. Társ.

detére ezzel közvetve is következtethetünk. Ezt természetesen a pontosabb vizsgálatoknak kell eldönteniök.

Összefoglalva a mondottakat, a fenti adatok és az összehasonlító anyag alapján szinte kétségtelennek látszik, hogy abban a hun sírban talált szörképlet emberi hajzat és mivel hun sírban, hun ember koponyáján találták, tehát a kérdéses haj hun ember haja. Minthogy tudtommal, illetőleg Csallány igazgató szerint is, hun sírokból emberi haját eddig még nem találtak, így ez a szerencsés és unikum lelet legalább is sejtetni engedi, hogy a hunok haja aránylag vékony és fénylő-fekete lehetett.

Dr. Greguss Pál.

Was für eine Haarfarbe hatten die Hunnen?

(Hieher gehört die Tafel XXV.)

Gábor Csallány, Museumdirektor von Szentes übergab mir zur Untersuchung ein 8—10 cm langes und kohlschwarzes Haarflächchen, das er vor zwei Jahren in einen Hunnengrab gefunden hat. Nach der mikroskopischen Vergleichung mit verschiedenen Tierhaaren und auch mit Haaren von Menschen kam ich zum Resultat, dass dieses schwarze glatte feine Haarflächchen von einem Menschen stammt. Dies sollen

auch die beigelegten 3 Mikrophotographien und eine Zeichnung beweisen. Nach den Untersuchungsangaben ist es also sehr wahrscheinlich, dass die Hunnen ziemlich feines (44—56 Mikron dickes), glattes und tief-schwarzes Haar gehabt haben. Bisher ist dies der einzige Haar-Befund, der in einem Hunnengrab entdeckt worden ist.

Dr. P. Greguss.

A háziasítás legkezdetlegesebb fokának bizonyítékai a Tisza-parti ásatásokból.

A hódmezővásárhelyi Kőkénydomb neolitikori őstelepe nem csupán régészeti szempontból szolgált a tudománynak érdekes adatokkal,¹⁾ hanem világot vetett az állattenyésztés ősidejének homályába is. Zavaró mellékkörülmények következménye volt,

¹⁾ V. ö. Banner J.: A kőkénydombi neolitikori telep. (Dolgozatok. VI. Szeged, 1930. p. 49—106.)

hogy az ásatásokból előkerült csontanyag vizsgálatának eredményei nem jelenhettek meg az őstelep archeológiai ismertetésének függelékeként, hanem csak utóbb, önálló értekezés keretében.²⁾ S ez annál sajnálatosabb, mivelhogy ilyenformán a Kő-

²⁾ V. ö. Gaál I.: A hódmezővásárhelyi neolitikori telep gerinces maradványai. (Anal. Mus. Nat. Hung. XXVII. p. 259—277.)

kénydomb régészeti jelentőségének egyik fontos kiegészítő eleme szorult ki a Dolgozatok lapjairól. Ennek a csorbának kiköszörlését célozza tehát főntebb idézett munkám több eredményeinek rövidre fogott ismertetése.

A csontanyag megtartási állapotát illetően csak annyit kell megjegyezni, hogy a fosszilizálódás nagy mértékben előre haladt, s a csontok csiszolatos készítésére nem alkalmasak, morfológiai vizsgálatok céljaira azonban tökéletesen megfelelőek. Hozzáteszem még, hogy az egyes csontok színe elárulja, hogy humuszos rétegből vagy fekete földből kerültek-e elő. Az ásatások során ugyanis ezt a két réteget lehetett külön tartani.

Magának a napfényre került faunának közelebbi ismertetésére térve át, előljáróba megállapítható, hogy az anyagban a házi és vad állatok csontjai körülbelül egyenlő mennyiségben szerepelnek. Az állatfajok számát illetően azonban a vadon élők csaknem kétszeresen fölülmúlják a háziakat.

Ez utóbbiak közül a kutya, tulok és a kecske csontmaradványai kerültek elő.

A kutya-csontok két példányra vallanak. A két példány combcsontjainak méretei alapján azt mondhatjuk, hogy a neolitikumban már az Alföldön is legalább két rasszt tenyésztettek. Természetesen mind a kettő a *Canis familiaris palustris* Rütim. alakjához tartozott.

A tulok csontok a fajta közelebbi meghatározására nem eléggé alkalmasak ugyan, mert hiszen koponyacsontok teljesen hiányoznak, de annyit mégis mondhatunk, hogy a Kékénydomb őslakóinak szarvasmarhái közepes termetűek voltak s így minden valószínűség szerint az akkoriban Európaszerte tenyésztett *Bos taurus brachyceros* Rütim. rasszhoz számítandók.

Az előkerült kecske-csontok három pél-

dánytól származók. Ezek egyike bak, a másik kettő nőstény volt. Különösen a baktól származó szarvcsap-töredék alapján mondhatjuk, hogy semmiesetre sem valamelyik európai vadkecske faj, hanem a bezoár kecske (*Capra aegagrus* Gm.) leszármazottai voltak itt háziasítva.

Az ismertetett három házi állatfaj egyúttal azt is megvilágítja, hogy a Kékénydomb őslakói az állattenyésztésnek még csak kezdő fokán állottak. Ennek bizonyítéka legelső sorban a juh, s még inkább a házi sertés hiánya.

Itt azonban ki kell emelnünk, hogy 2 és 4 hónapos malacok csontjainak szereplése feltűnő. S nem is lehet egészen elzárkózunk annak gondolatától, hogy a Tisza mentén a sertés-tenyésztés legalább is megindulóban volt. A csontanyag tanúsága szerint ugyanis a mocsaras erdőségek bővíben voltak a sertés vadnak, amely ott valószínűleg léteoptimumban élt. Az őslakók pedig nagyon rákaptak a vadsertés húására, amit a 4—5 példányra valló, különböző korú állatoktól származó csont-maradványok igazolnak.

Ebben a rövid összefoglalásban is külön ki kell emelnem az előkerült óriási méretű (84 mm körméretű) felső agyart, amelynek alapján magát a vadkant 3 mázsnak kell mondanunk.

Jóllehet semmikép sem mondható meglepőnek, hogy az Alföldön az őstulok (*Bos primigenius* B o j.) akkoriban nagy csordákban legelészett, mégis érdekes, hogy az őslakók ennek háziasításával nem bajlódtak. Az a körülmény pedig, hogy a Kékénydombon eddig csak 2 példányra valló csontmaradványokra bukkantak, amellettszól, hogy mint vadász-zsákmány sem volt túlságosan gyakori.

Az emlős-maradványok sorát gímszarvas és őz-csontokkal zárhatjuk le. A gímről megjegyezhetjük, hogy miként a vaddisz-

nóval kapcsolatosan kiemeltük, ennek szintén óriási példányai éltek az Alföld erdőségeiben. Egy levett agancs rózsatövének kiegészített körmérete 247 mm.

A kökénydombi gerinces-maradványok közt is szembejövő két halcsont-töredék. Ezek egyike egy óriás tőpontynak (*Cyprinus carpio* L.) bognártüskéje. A háromnegyed hossznyi töredék 77 mm. A másik, az előbbinél is hiányosabb töredék vállövreszlet, még nagyobb termetű pontyfélére utal.

A vadon élt gerincesek maradványainak vizsgálatából tehát egyfelől az tűnik ki, hogy az Alföld a neolitikus korban vadban, halban csakugyan bővelkedő Kánaán

volt, s az egyes fajok valósággal létoptimumban élhettek, másfelől viszont feltűnő, hogy az ásatás sem koponyákat és az agyaron kívül még csak fogakat sem eredményezett. Szembeszökő végül vadon élő ragadozók csontjainak hiánya is.

A jövőben eszközözendő ásatások bizonyára feleletet adnak ezekre a fölvetődő kérdésekre.³⁾

Dr. Gaál István.

³⁾ Diese Abhandlung ist in „Annales Musei Nationalis Hungarici XXVII. 1931.“ unter dem Titel „Knochenreste der neolithischen Ansiedelung von Hódmezővásárhely.“ auch deutsch erschienen.

A tetétleni bronzkincs.

Der bronzene Schatz von Tetétlen.

A tetétleni bronzkincs címen Roska Márton dr. tollából közölt értekezés (megjelent a Dolgozatok IV. 1928. 244—250., illetőleg németül a 251—256. ll.) lelőhelye, az eredeti feljegyzések alapján, hibásan volt közölve. A kincs tulajdonosának gróf Teleki Domokosnak megállapítása szerint, a két situla *Marosvécsen* került felszínre s hozzá a Kémény-hagyatékból jutott. Bár ezt a hibáigazítást Roska Márton a borévi bronzlelet-ről írt cikkében, a Kossina-émlékkönyvben már elvégezte, szükségesnek tartjuk, hogy folyóiratunk is tudomást vegyen róla.

Der bronzene Schatz von Tetétlen, welcher durch Márton Roska in Dolgozatok-Arbeiten IV. 1928. S. 251—256. mitgeteilt wurde, stammt nur teilweise von Tetétlen. Die zwei Situlen sind in *Marosvécsen* vorgekommen. Diese Korrektur hat Roska in der Kossina-Festschrift in der Abhandlung: *Der bronzefund von Borév* erledigt, aber wir halten es für nötig, dass es auch in unserer Zeitschrift korrigiert sein soll.